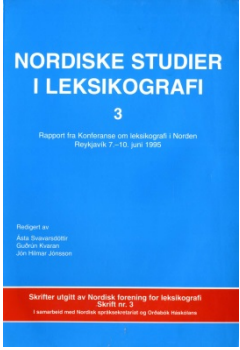

NORDISKE STUDIER I LEKSIKOGRAFI

Titel:	Engelsk-svensk namnordbok	
Forfatter:	Lars Törnqvist	
Kilde:	Nordiske Studier i Leksikografi 3, 1995, s. 397-402 Rapport fra Konferanse om leksikografi i Norden, Reykjavík 7.-10. juni 1995	
URL:	http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/nsil/issue/archive	

© Nordisk forening for leksikografi

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre Nordiske studier i leksikografi (1-5) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Lars Törnqvist

Engelsk-svensk namnordbok

English-Swedish Name Dictionary contains 3600 English proper names which are written in a different way in Swedish. The dictionary includes names of countries, rivers and cities, kings and saints, people and places of the Bible and the Greek mythology, as well as titles of books, comics and plays. The main sources are monolingual encyclopaedias.

1 Bakgrund

Engelsk-svensk namnordbok är en tvåspråkig ordbok över egennamn som har olika skriftformer i engelska och svenska. Den har utarbetats på fritid av artikelförfattaren, som till vardags är handläggare på Tekniska nomenklaturcentralen (TNC). Namnordboken kommer att bli färdig för utgivning under hösten 1995 och beräknas omfatta cirka 3600 uppslagsord. Den är i första hand avsedd att användas aktivt vid textproduktion av svenskar som översätter från engelska till svenska eller som refererar engelsk text på svenska. Naturligtvis kan den dessutom användas även som passiv ordbok.

Det finns sedan tidigare flera typer av namnordböcker. Ofta har de som syfte att beskriva etymologi eller uttal, och de är i sådana fall vanligen enspråkiga. Namnordböcker för översättning omfattar oftast många språk, exempelvis Adrian Rooms sexspråkiga namnordbok (*Dictionary of Translated Names and Titles*) och EG-kommissionens ordböcker som täcker alla EU:s officiella språk. Renodlade tvåspråkiga namnordböcker är sällsynta; däremot finns som regel en del egennamn med i allmänna tvåspråkiga ordböcker, antingen som lemman i ordbokens huvuddel eller i en lista som bihang till ordboken. Ingen av de tidigare namnordböckerna har tjänat som direkt förebild till *Engelsk-svensk namnordbok*, utan den är utformad med utgångspunkt från vilka funktioner den skall fylla.

2 Val av uppslagsord

Ordboken omfattar i huvudsak namn av följande kategorier:

- geografiska namn, t.ex. namn på länder, hav, floder, berg och större städer
- namn på historiska personer, t.ex. kungar, helgon och ryska politiker
- person- och ortnamn ur antik mytologi
- person- och ortnamn ur Bibeln
- namn på internationella organisationer

- namn på personer och platser i skönlitteratur och tecknade serier
- namn på böcker, skådespel, filmer och andra litterära och konstnärliga verk

För att ordlisteprojektet skulle bli hanterligt sattes målet för ordlistans omfång redan från början till högst 4000 uppslagsord. Antalet namn som har olika skriftformer på engelska och svenska är ju mycket större än så, och detta innebar att ett urval måste göras. Arbetet koncentrerades i första hand på de mest allmänna delarna av namnförrådet — namn på större geografiska objekt och namn på sådana verkliga och fiktiva personer som ofta omnämns i allmänna texter. Mindre vikt lades vid organisationsnamnen, eftersom de i allmänhet finns tillgängliga i olika officiella dokument. Urvalet av litterära och konstnärliga verk måste också av utrymmesskäl bli ytterst ofullständigt. Vilka enskilda namn som har tagits med i ordboken har i stor utsträckning styrts av källorna. Valet av källor har därför varit mycket betydelsefullt för ordbokens slutliga innehåll.

3 Uppläggning

Ordboken är som sagt i första hand avsedd för aktiv användning av svenskar som översätter från engelska till svenska. Artiklarna är därför alfabetiskt sorterade med den engelska namnformen som uppslagsord. Varje artikel i ordboken innehåller ett engelskt namn och minst ett motsvarande svenskt namn. Ordlistan är alfabetiskt sorterad med den engelska namnformen som uppslagsord. Olika engelska stavningsvarianter (t.ex. *Faeroes* och *Faroes*) står på sina respektive platser i den alfabetiska ordningen utan inbördes hänvisningar.

Eftersom ordlistan skall användas i bara en riktning har urvalet av namnformer gjorts efter olika principer för de båda språken. Urvalet av engelska namn är rätt vildvuxet — det innehåller bl.a. många föråldrade namnformer — medan de svenska namnen måste vara helt korrekta enligt nutida språkkuppfattning.

De flesta artiklarna innehåller någon form av förklaring för att översättaren skall kunna avgöra om det svenska namn som anges i ordboken verkligen kan användas om den referent som nämns i källtexten. Ordboken avser inte att ge encyklopedisk information, och förklaringarna har därför gjorts så kortfattade som möjligt.

En sida i ordboken visas i figur 1.

4 Arbetsgång

Projektet har genomförts på fritid av en person under en period av två år. Den tid som har varit tillgänglig för utarbetandet av ordlistan har följaktligen varit ganska begränsad, vilket har ställt stora krav på uppläggnings- och arbetet och valet av källor. Det var bland annat nödvändigt att välja källor med relativt litet omfång och stor informationstäthet för att arbetet skulle kunna slutföras inom rimlig tid.

I huvudsak har ordlistan utarbetats genom parallell läsning av olika enspråkiga uppslagsverk. Olika engelskspråkiga encyklopedier har bläddrats igenom från pärm till pärm, och artiklar med många egennamn har jämförts med motsvarande artiklar i ett eller flera svenska uppslagsverk. Förutom de namn som utgör uppslagsord i källorna har många namn

noterats i själva artikeltexterna. Ett exempel visas i figur 2, där motsvarande namnformer har markerats i två källtexter.

D

- Dacia** historiskt rike i Europa Dakien
Daedalus person i grekisk mytologi Daidalos
Daghestan land i Europa Dagestan
Dagwood Bumstead seriefigur Dagobert Krikelin
Daisy Duck Disney-figur Kajsa Anka
Dalecarlia landskap i Sverige Dalarna
Dalmatia landskap på Balkanhalvön Dalmatien
Damascus stad i Syrien Damaskus
Damian helgon Damianus
Damian, Peter italiensk biskop, helgon Petrus Damiani
Damocles hovman i Syrakusa Damokles
Dances with Wolves film av Kevin Costner
 Dansar med vargar
Danelaw, [the] del av England under vikingatiden Danelagen
Danes' Island ö vid Spetsbergen Danskön
Danube, [the] flod i Europa Donau
Daphne person i grekisk mytologi Dafne
Daphnis and Chloe roman av Longos Dafnis och Chloe
Dardanelles, [the] sund mellan Europa och Asien Dardanellerna
Dargomizhsky, Alexander rysk tonsättare Aleksandr Dargomyzskij
Darius Codomannus kung av Persien Dareios Kodomannos
Darius Nothos kung av Persien Dareios Nothos
Darius Ochus kung av Persien Dareios Ochos
Darius the Median gammaltestamentlig kung Darejaves av Medien
Darkness at Noon roman av Arthur Koestler Natt klockan tolv på dagen
Dashkova, Ekaterina Romanovna rysk furstinna Jekaterina Romanovna Dasjkova
Dateline: Danger tecknad serie Toppreportrarna; Våghalsarna
Dathan man i Gamla testamentet Datan
Dauphiny historisk provins i Frankrike Dauphiné
Davis Strait sund mellan Canada och Grönland Davis sund
Dead Sea, [the] insjö i främre Asien Döda havet
Dead Souls roman av Nikolaj Gogol Döda själar
Deák, Francis ungersk politiker Ferenc Deák
Death of a Salesman drama av Arthur Miller En handelsresandes död
Deborah gammaltestamentlig profetissa Debora
Decameron, [the] novellcykel av Boccaccio Decamerone
Decapolis historiskt stadsförbund i Syrien Dekapolis
Decline and Fall of the Roman Empire, The History of the historieverk av Edward Gibbon Det romerska rikets nedgång och fall
Dee Jen-djeh kinesisk domare Di Jen-djeh
Deerslayer, The roman av James Fenimore Cooper Hjortdödaren
Delilah kvinna i Gamla testamentet Delila
Delphi stad i Grekland Delfi
Delphinus stjärnbild Delfinen
Demetrius kung Demetrios
Demetrius rysk tronföljare Dmitrij
Demetrius Phalerus grekisk politiker Demetrios från Faleron
Demetrius Poliorcetes kung av Makedonien Demetrios Poliorketes
Democratic Party, [the] politiskt parti i USA Demokratiska partiet

Figur 1. En sida i Engelsk-svensk namnordbok.

Charles II the Bad (1332–87), king of Navarre from 1349, made various short-lived attempts to expand Navarrese power in both France and Spain. Related to the French royal house by birth and marriage, he took advantage of France's difficulties in the Hundred Years' War with England, forcing the French king John II to grant him extensive lands in Normandy (1354). He lost most of these to John's successor, Charles V, in 1366, but he was awarded part of the western Basque provinces by Pedro of Castile in return for an alliance in the same year. These lands in turn were lost in 1372, and, by the end of his reign, Charles was subservient to Castile. He was known as "the Bad" because of his reputation for political treachery.

Karl II (fr. *Charles II*), kallad "**Karl den onde**" (*le Mauvais*), 1332–87, kung av Navarra från 1349. Som greve av Évreux hade K. stora områden i Normandie. I allians med England sökte han vinna inflytande i Frankrike men förlorade 1378 de flesta av sina normandiska områden. K. stred även utan framgång mot Kastilien. Han byggde ut Navarras förvaltning och gynnade näringslivet.

Figur 2. *Texter ur två källdokument med motsvarande namn markerade. Den övre texten är hämtad från Encyclopædia Britannica, den undre från Nationalencyklopedin.*

Som källor för de engelska namnformerna valdes i första hand enbands uppslagsverk, eftersom urvalet av fakta i dessa är lagom noggrant för det aktuella ändamålet. Bland de viktigare engelska källorna kan nämnas *The Cambridge Encyclopedia*, *Chambers Biographical Dictionary*, *Chambers Dictionary of World History*, *Pears Cyclopaedia* och *The Times Atlas of European History*. De svenska namnformerna har om möjligt hämtats ur moderna, relativt omfattande uppslagsverk, främst *Nationalencyklopedin* och *Focus*.

Som komplement till uppslagsböckerna har även andra texter av varierande ålder och karaktär använts, bl.a. skönlitteratur, tidskrifter och skivomslag. Vissa flerspråkiga källor har också utnyttjats, bl.a. den svenska standarden för landsnamn, SS-ISO 3166, och den tidigare nämnda *Dictionary of Translated Names and Titles* av Adrian Room. Denna ordbok ger inga svenska namnformer, men den innehåller många originaltitlar på tyska och franska böcker och filmer med motsvarande engelska titlar. Med hjälp av en svensk uppslagsbok som anger originaltitel och svensk titel har det sedan gått att para ihop den engelska titeln med den svenska.

De noterade namnen registrerades i en ordbehandlingsfil med koder för de olika fälten i varje artikel. I stort sett användes samma fältindelning som i TNC:s normala termformat, vilket gjorde det möjligt att använda i stort sett samma rutiner som TNC använder för produktion av terminologiska ordlistor. Figur 3 visar några registrerade poster.

5 Utvecklingsmöjligheter

Den föreliggande ordlistan kan användas som utgångsmaterial till nya ordboksprojekt. Det som ligger närmast till hands är en motsvarande svensk-engelsk namnordbok. En sådan bör ha ett något annat urval av uppslagsord; exempelvis bör man ta med namn på svenska organisationer, boktitlar, litterära personer m.m. som sällan förekommer i engelska originaltexter. Många sådana namn har redan noterats i samband med utarbetandet av den engelsk-svenska ordlistan, men de har lagts undan i en särskild fil för eventuellt framtida behov.

Det är också tänkbart att utnyttja det insamlade namnförrådet som underlag till motsvarande ordböcker för andra språkkombinationer, t.ex. från engelska till norska eller danska eller från tyska eller franska till svenska.

+G	lakenasser
*enTE	Lake Nasser
*UR	CamEnc
*svFK	uppdämd sjö i Egypten
*svTE	Nassersjön
*UR	NE
+G	lakemanzala
*enTE	Lake Manzala
*UR	CamEnc
*svFK	lagun i Egypten
*svTE	Manzilasjön
*UR	NE
+H	walburga
*enTE	Walpurga
*enSY	Walpurgis
*UR	CamEnc
*svFK	helgon
*svTE	Valborg
*UR	Focus
+H	walburga
*enTE	Walburg[a]
*UR	ChamBiog
*svFK	helgon
*svTE	Valborg
*UR	Focus

Figur 3. Registrerade poster. Den översta raden innehåller selekterings- och klassifikationskod samt sorteringsnyckel. På följande rader finns engelskt namn, källa för det engelska namnet, kort förklaring, svenskt namn samt källa för det svenska namnet.

Litteratur

The Cambridge Encyclopedia 1990. Cambridge: Cambridge University Press.

Chambers Biographical Dictionary 1974. Edinburgh: Chambers.

Chambers Dictionary of World History 1993. Edinburgh: Chambers.

Encyclopædia Britannica: Micropædia 1983–. 15th edition. Chicago: Encyclopædia Britannica.

Focus uppslagsbok 1977–. Fjärde, reviderade upplagan. Stockholm: Focus Uppslagsböcker.

Nationalencyklopedin 1989–. Höganäs: Bokförlaget Bra Böcker.

Pears Cyclopaedia 1970. Seventy-ninth edition. Pelham Books.

Room, Adrian 1986: *Dictionary of Translated Names and Titles*. London: Routledge & Kegan Paul.

SS-ISO 3166: *Landsbeteckningar* 1990. Stockholm: SIS – Standardiseringskommissionen i Sverige.

The Times Atlas of European History 1994. London: BCA.